

Dr. Navracsics Judit nyelvész, egyetemi tanár tartott előadást a Tudomány a kocsmában sorozatban

A kétnyelvűség által gazdagabb az életünk

KÖSZÉG Bravúrokra képesek a két- és többnyelvűek. Tapintatosnak kell lenniük a nyelvhasználatban. A kétnyelvűség nem állandó állapot.

Tóth Kata

Az egyre többeket érintő két- és többnyelvűségről és a kétnyelvű lét kérdéseiről tartott előadást prof. Navracsics Judit nyelvész, a Pannon Egyetem dékánja, egyetemi tanár a közzegei Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete Pannon Egyetemmel közös Tudomány

csere, mondatszerkesztési szinten is -, ennek az egyik formája az, amikor azt érzékeljük, furcsa szerkezeteket mond valaki úgy, hogy megmarad az első, a kommunikáció nyelvénél.

Navracsics Judit: „A kétnyelvűség sokszor kéltkultúrjújsággal is együtt jár”

iASK
INSTITUTE OF
ADVANCED STUDIES
KÖSZÉG

INSTITUTE OF
ADVANCED STUDIES
KÖSZÉG

FELSŐBBFOKÚ TANULMÁNYOK
INTÉZETE KÖSZÉG

Fotó: Ohr Tibor

nyelvűek kötődnek mindkét nyelvhez, kultúrához, és két- és többnyelvűek között az identitást határozhat meg, esetleg kompolitának vallják magukat. Ha a körülmények változnak, és egyre kevésbé használja egyik nyelvet a kétnyelvű, akár el is veszítheti azt. Az emigrációban élők generációját függően másként viszonyulhatnak a nyelvmegegyezéshez. Alkálban az első generáció küzd, hogy a második generáció kiúzd, hogy a második generáció a nyelvét, őt viszont gyakran megegyeznek a második kultúrát vagy lázadnak ellene.

Agyban

Navracsics Judit a kétnyelvűség fiziológiai előnyeiről is beszélt: a két- és többnyelvűeknek más az agyi szerkezet, például, az agy vér- és oxigénellátottsága nagyobb, ettől az idegi kapcsolatok hatékonyabbak. Hozzátette: a második nyelv elsajátítása bármilyen életkorban elkezdhető, és az azonnal elkezd hatni az agyi aktivitásra. Különösen azoknál a gyerekeknél, akik öt éves kor előtt kezdték meg a második nyelv elsajátítását, egyértelműen kimutatható, hogy a szürkeállomány sűrűsége megnőtt (tanulásiért, információfeldolgozá-

ségeit erősíti magában. Óva int ugyanakkor attól, hogy a gátrúró rövidtávúfűtés-idejét vagy magassugrás képességét összehasonlítsuk a rövidtávú futó idejével és a magassugró teljesítményével.

Tárolás

Arra, hogy hogyan tárolódik a két nyelv az agyban, a mai napig nincs végleges válasz. Képzeltető eljárások segítségével látható, hogy mi-

lyen agyi területek válnak aktívává a két nyelv használata során. A tárolásnak vannak meghatározó befolyásoló tényezői. Ilyen például az életkor (hány évesen vált valaki kétnyelvűvé), a nyelvtudás szintje (minél folyékonyabban beszél valaki a másik nyelvén, annál közelebb tárolja egymáshoz a két nyelvet); a nyelvelsajátítás módja (természetes úton vagy iskolában sajátította el valaki a másik nyelvet), a szavak jellege is meghatározó (a nyelvekben vannak elemek, amelyek között tárolunk, és vannak nyelvspecifikusak is). Az apa, anyó, villamos szavakat például összetett tároljuk - mindegy, milyen nyelven beszélünk róla, mindenki tudja, mit értünk alatta. A „szabadság” szó viszont az egyes nyelvek számára mást jelenthet: külön/egymás melé rendelve tároljuk. A nyelvspecifikus kategóriák kikényszerítik a kódváltást: sokszor a másik nyelven frappansabban lehet kifejezni

dolgokat, sőt egy adott nyelvi elem hiányozhat az első nyelvből. Például: „Négy óra van a Kaffeezeit: Kaffee und Kuchen. Mindenféle süteményeket kell enni, az ember hízalja magát” - magyarul valaki egy eseményt.

Állandó?

A szakember elmondta, a kétnyelvűség nem

állandó állapot: a helyzettől függ, hogy melyik nyelv lesz a domináns. A kétnyelvűség kutatások mára bebizonyították: nem csak szimultán és egymás után kialakuló kétnyelvűség létezik. Nem mind egy, hogy egy gyereket egyhónapos, egy éves korában vagy később ér először a másik nyelv hatása. Ha nagyon korán, akkor két nyelven gögicsél. Nyelv és identitás szoros összefüggés, és másként alakul az egy- és kétnyelvűeknél, hangsúlyozta az előadó. Előfordul, hogy a két-

nyelvűség nem érti, miért tettük, az zavart okozhat a kommunikációban: a másik fél úgy érezheti, hogy lenézik vagy ki akarják zárni a kommunikációból. A kódkeveréshez magas szintű nyelvtudás kell mindkét nyelven. Ilyenkor nem azért vált a beszéző, mert hirtelen nem jut eszébe a szükséges másik szó, néha az sem világos, hogy melyik nyelven kezdett el beszélni.

A kódváltás és kódkeverés jelensége

A kódváltást a kétnyelvűek sokszor észre sem veszik. Előfordulása függhet a témától, a személytől. Mondathatárokat, mondatrészek között vagy prozódiai határoknál is megfigyelhet. Elég, ha valakinek limnált a nyelvtudása a másik nyelven, bizonyos kifejezéseknél megis átválthat. Például: „Az ő felesége interior decorator, nem tudom mondani!”. Ha kódot váltunk, és a be-

Váltás

A kétnyelvűek, annak ellenére, hogy két vagy több nyelv birtokában vannak, képesek arra, hogy egyszerűen csak egy nyelven beszéljenek, ha úgy hozza a szükség, át tudnak váltani a másik nyelvre. (Ezős nyelvi kontroll működik, ha egy kétnyelvű egy egy nyelvvél beszél, és a kontroll rögtön megszűnik, ha a kétnyelvű egy olyan kétnyelvűvel beszél, aki ugyanazt a két nyelvet beszéli - akár oda-vissza váltanak.)

A két nyelv minden nyelvi szinten hat egymásra - akcentus, kódváltás, fogalmi

Sikeres volt a költöztetés

ŐRSZENTPÉTER Meternél is magasabb hangyabolyt építettek a szorgos erdei vöröshangyák egy őrszentpéteri lucfenyő tövében. Ez eddig remben van, de a fát kivégésre feltek: költözni kellett...

Még ősszel telepítették át a hangyabolyt az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai - derül ki Márkus Rita természetvédelmi területfelügyelő beszámolójából. Nem vittek messzire a bolyt, lapátal, talicskával dolgoztak. A hangyák azonnal elkezdtek rendezni szállásukat, de az igazi eredményre tavaszig kellett várni: már frissen hordt anyagból építkeznek,

SZOMBATHELY Értékes bronzéremmel zárta a III. osztályú ifjúsági bajnokságot a Szombathelyi Egyetemi SE korosztályos férfi kézilécsapata.

Az Éles Kézilabda Iskola SE-SZÖESE találkozóval ért véget a III. osztályú férfi kézilabda ifjúsági bajnokság. A SZÖESE az egész szezonban kiegyensúlyozott teljesítménnyel nyújtott - az utolsó fordulóban dönt el a bajnoki cím sorsa. A feladat adott volt: ha a szombathelyi fiatalok győznek Balatonalmáiban, akkor begyűjtik a bajnoki címet, döntelen, illetve vereség esetén bronzéremmel zárják a pontvadászatot. A döntőnek beillő utolsó mérkőzésé igyál-

Saját nevelésű fiatal, tehetséges játékosokból építenének NB II-es felnőtt csapatot

Bronzérmel szereztek a SZÖESE ifi kézilécsapata

hiszen a fiúk lábában már volt egy NB II-es felnőtt mérkőzés. Így az Éles 36-25-re nyert, megszerezte a bajnoki címet - és visszavágott az ősi szombathelyi vereségéért. A szombathelyi fiatalok közül többen fiatal koruk ellenére a felnőtt mérkőzéseken is meghatározó szerepet játszottak - dícséret illeti nemcsak a dobogós helyezését, hanem egész éves hozzáállásukért.

- Ezek a fiúk bizonyították, hogy saját korosztályukban képesek jó eredményeket elérni - foglaltott a SZÖESE szakosztályvezetője, Ludvig József. - A célunk az, hogy ezeket a saját nevelésű játékosokat tovább-

